

ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

«Η ΓΗ ΤΗΣ» ΕΛΛΑΔΑ»

3. ΤΟΠΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΣΤΡΑ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

ΣΠΑΡΤΗ

ΑΛΛΑ πάλι τοπία της Ελλάδας είναι διυπόστατα και διυπόστατη είναι και η συγκίνηση που αναβρύζουν. Η τραχύτητα και η τρυφεράδα στέκονται παράπλευρα ή μιά στην άλλη και δεν θέλουν, ούτε η μιά ούτε η άλλη, να ένωθούν, να συμπλιωθούν και να φτάσουν στη σύνθεση. Στέκονται αντίμαχες και η καθεμιά τους μάχεται να υποτάξει το τοπίο.

Τέλειο τέτοιο διυπόστατο τοπίο είναι η Σπάρτη. Μπροστά σου ύψώνεται ακατάδεχτος, ολόθροος, σκληρός νομοθέτης της Σπάρτης, γεμάτος γκρεμούς, ο Ταύγετος. Και κάτω στα πόδια του ή γόνιμη μαυλιστική πεδιάδα είναι ξαπλωμένη σαν έρωτημένη γυναίκα.

Από τη μιά μεριά ο Ταύγετος, το όρος Σινά της Ελλάδας, όπου ο ανήλικος θεός του Γένους υπαγορεύει τις σκληρότατες εντολές του: «Η ζωή είναι πόλεμος, ή γή είναι στρατόπεδο, ή κυριαρχία της Σπάρτης είναι το άνωτατο χρέος. Μην κοιμάσαι, μην τρώς, μη στολίζεσαι μη γελάς, μη μιλάς: Ένας είναι ο σκοπός σου: ο πόλεμος. Πολέμα!».

Και από την άλλη μεριά, στα πόδια του Ταύγετου, στο ίδιο τοπίο, ή Έλένη. Την ώρα που άγριεύεις και καταφρονάς τη γλύκα της γής, άξαφνα ή άναπνοή της όμηρικής Έλένης ζαλίζει, σαν άνθισμένη λεμονιά, το νοού σου.

Είναι άραγε ή πεδιάδα τούτη της Σπάρτης τόσο φιλήδονη και τρυφερή, τόσο μεθυστικά μυρίζουν οι ροδοδάφνες της και οι λεμονιές της, ή μήπως όλη τούτη ή γοητεία αναβρύζει από το πολυφίλητο, πολυπλόκητο σώμα της Έλένης; Σίγουρα ο Εύρωτας δε θα είχε την σημερινή άποπλανητική χάρη του αν δεν έσμιγε σαν παραπόταμος της Έλένης, με τον άθάνατο μύθο. Γιατί πιά καλά το ξέρουμε: Χάματα, θάλασσες, ποτάμια, σμίγουν με άγαπημένα μεγάλα όνοματα και χύνονται, άχώριστα πιά, μέσα στην καρδιά μας. Όπου πέρασε το πλάσμα της λαχτάρας ενός μεγάλου ποιητή — ή Έλένη, ο Προμηθέας, ή Άντιγόνη — εκεί το τοπίο άποχτάει κι αυτό μιά μεγάλη ψυχή και σώζεται.

Περπατάς στους ταπεινούς όχτους του Εύρώτα και νοιώθεις τα χέρια σου, τα μαλλιά σου, οι στοχασμοί σου να μπλέκονται μέσα στο άρωμα μιάς γυναικας φανταστικής, πολύ πιο άληθινής, πολύ πιο χεροπιαστής από τη γυναίκα που άγαπάς και άγγίζεις. Πνίγεται σήμερα ο κόσμος στο αίμα, τα πάθη ξεσπούν μέσα στην κόλαση της σύγχρονης άναρχίας — και ή Έλένη στέκεται άθάνατη, άμόλετη, μέσα στον άγέρα των έξαισιων στίχων, άσάλευτη, και μπροστά της ρέει ο χρόνος.

Πόσο άνώτερος είναι ο μεγάλος ποιητής, που δημιουργεί τους αιώνιους τύπους, από τη φύση! Νά, τούτη ή Έλένη θα ήταν κάποια άραία γυναίκα, όπως άναρίθμητες άλλες, που πάτησαν τη γή και χάθηκαν. Θα την έκλεψαν, όπως κλέφτουν άκόμη συχνά στα βουνίσια χωριά μας τις όμορφες κοπέ-

λες. Κι αν ακόμα ή άρπαγή αυτή άναψε πόλεμο, όλα, και πόλεμος και γυναίκα και σφαγή, θα χάνονταν ανεπίστροφα, αν δεν άπλωνε το χέρι του να τα σώσει ο Ποιητής. Στόν Όμηρο χρωστάει τη σωτηρία της ή Έλένη, στόν Όμηρο χρωστάει και ή μικρή τούτη ρεματιά του Εύρώτα την άξία της. Το χαμόγελο της Έλένης είναι περιχυμένο σε όλο τούτον τον σπαρτιάτικον άγέρα. Κι άκόμα πιο πέρα: ή Έλένη μπήκε μέσα στο αίμα μας, την μετάλαθαν όλοι οι άν-

χιοναστράγαλο πόδι φαίνεται ή στρογγυλή πατούσα της, αίματωμένη, σαν της Νίκης.

ΜΥΣΤΡΑΣ

Ο ΤΑΥΓΕΤΟΣ, ή Έλένη. Ο άγριος πολεμιστής και ή γυναίκα του. Οι δυο μεγάλες φανές της Σπάρτης. Μεταποτίσσαι λίγα θήματα, αφήνεις πίσω σου την ξακουστή διυπόστατη πολιτεία, άνεβαίνεις το όρθοστηθο βου-

και διακλαδίζονται τα στενά δρομάκια και άρχίζουν τα ρημαγμένα φτωχικά χαμόγια του λαού. Χάσκουν οι πόρτες, έφυγαν οι στέγες, κυρίεψαν τους τοίχους τα άγρια χόρτα. Και μοναχά όρθιες άκόμα, χαριτωμένες, όλο εύγένεια θυζαντινές άρχοντοπούλες, στέκονται σκορπίες ανάμεσα στα χαλάσματα οι θυζαντινές έκκλησίες: ή Περίθελπος, ο Εύαγγελισμός, ή Μητρόπολη, οι Άγιοι Θεόδωροι, το Άφεντικό, ή Παντάνασσα. Είναι ή δεύτερη ζώνη του Μυστρά.

Μιά γριά πασίχαρη, φλύαρη, ή έκκλησιάρισσα, ξεκλειδώνει την πόρτα, άνοίγει τα παράθυρα της έκκλησιάς, μπαίνει λίγο φώς. Άμυδρά ξεχωρίζεις τις περίφημες τοιχογραφίες της Δευτέρας Παρουσίας και το μαρτύριο του Άγίου Δημητρίου. Έχουν σκεπαστεί από τον καιρό, θαμπά φωσφορίζουν τα χρώματα οι θυζαντινές έκκλησίες: ή Περίθελπος, ο Εύαγγελισμός, ή Μητρόπολη, οι Άγιοι Θεόδωροι, το Άφεντικό, ή Παντάνασσα. Είναι ή δεύτερη ζώνη του Μυστρά.

άλλες νέες, όλες χλωμές, γιατί δουλεύουν πολύ για να ζήσουν, προσεύχονται πολύ και δεν έχουν να φάνε. Όταν έχουν ελεύθερες ώρες, σκύθουν άπάνω στο έργοχειρό τους και κεντούν τα πατροπαράδοτα έδμπλια άπάνω σε λινά ύφάσματα. Κεντούν με πράσινα και καφετιά μετάξια, κυπαρισσάκια και μοναστήρια κεντούν μικροσκοπικά σγουρά τριαντάφυλλα σε μαύρο κάμπο, και τα τριαντάφυλλα λάμπουν σε φλόγες. Θλίψη άνεξήγητη σε κυριεύει όταν άπλώνουν οι καλόγριες τουτες μπροστά σου τα πολύχρωμα τούτα κεντήματα, που τα πουλούν για να ζήσουν, σε να σου δείχνουν τα προικιά τους και είναι περήφανες και χαμογελούν, μά ξερείς έσύ πώς γαμπρός δεν ύπάρχει.

ΦΡΑΓΚΙΚΑ ΚΑΣΤΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

ΣΤΗΝ κορυφή του Μυστρά στέκεται ακόμα μισογκρεμισμένο, χορταριασμένο μά περήφανο, το φράγκικο κάστρο. ή καστρόπορτα άνοιχτή, οι αούλες έρημες, άνεβαίνεις ετοιμόρροπες σκάλες, φτάνεις ψηλά στις πολεμίστρες. Κοπάδια κοράκια σηκώνονται στην ξαφνική σου παρουσία, κρίζοντας γεράκια από πάνω σου κάνουν κύκλους. Καθίζεις σε μιά πέτρα, κυττάξεις από ψηλά τα μυτερά γοθικά παράθυρα, τα παράξενα, όλο λιοντάρια, κρίνα και σταυρούς οικόσημα, τα κερφαμένα στους τοίχους, και μπροστά σου γύρα τις όδοντωτές πολεμίστρες — και μιά συγκίνηση άλλόκοτη, άπροσδόκητη στην Ελλάδα, σε κυριεύει.

Όταν οι Φράγκοι κατέκτησαν τον μεσαίωνα, την Πελοπόννησο, έχτισαν συχνά στην κορυφή του βουνού ένα καστέλι, σήμερα ρήμαξε, ξεχάστηκαν οι τοίχοι, γέμισαν χόρτα. Μά τα καστέλια αυτά προσθέτουν νέο πλούτο στο έλληνικό τοπίο. Πουτάνιουν, πλαταιούν τη συγκίνηση, θυμίζουν περιπέτειες παράξενες — κατάφραγτες πανοπλίες, ξανθές θασιλοπούλες φράγκισσες, άγριοι, άεφτους ιππότες που ήρθαν έδω, στην Πελοπόννησο, να κατακτήσουν, πήραν γυναίκες ρωμποπούλες, ρίζωσαν, μολιάστηκαν το έλληνικό αίμα και έχασαν την πατρίδα. Άκόμα μιά φορά στην Ελλάδα οι κατακτητές καταχτήθηκαν.

Πλήθος κορυφές βουνών στην Πελοπόννησο έθαλαν τη φράγκικη τούτη κορώνα — το Χλεμούτσι, ή Καρύταινα, το Νίκλι, το Γεράκι, ή Μεθώνη, ή Κορώνη, ή Μονεμβασιά, ο Μυστράς... Σά θίγλες στέκονται άκόμα όρθες και θιγλιζούν τον άδειανόν άγέρα. ή πολυμύθη, πολυάισματη ιστορία της Ελλάδας σέρνει μέσα από τα κάστρα τούτα μιάν καινούργια κραυγή. Και ο προσκυνητής που έλέπει ένα τέτοιο φραγκοστεφανωμένο έλληνικό τοπίο ταραξεται, γιατί θυμάται. Τώρα και έφτα αιώνες πρόβαλαν στα προαιώνια έλληνικά τούτα χώματα οι Φράγκοι. Φορούσαν σιδερένιες άρματωσιές, σήκωναν ζωγραφ-



ή Παντάνασσα του Μυστρά και ή κοιλάδα του Εύρώτα. (Φωτογραφία Μ. Σερουζελ).

τες, και συνάμα όλες οι γυναίκες αντίφεγγουν άκόμα από την λάμψη της. Γενναϊόδωρα ή Έλένη μοίρασε σε όλο το γένος των γυναικών την έξαισία τύχη της. ή Έλένη έγινε κραυγή και διαπερνάει τους αιώνες και έμπνεί στον κάθε άντρα τη λαχτάρα της όμορφιάς και μεταμορφώνει σε Έλένη και την πιο άσημαντη γυναικούλα που άγαπούν.

ή έπιθυμία παίρνει — άς είναι καλά ή Βασίλισσα κούνητη της Σπάρτης — ύψηλους τίτλους εύγένειας και ή μυστική νοσταλγία κάποιου χαμένου έναγκαλισμού γλυκαίνει μέσα μας το κήνος.

Όποιος περπατάει στους όχτους του Εύρώτα και είναι άνοιξη και χαίρεται ν' άνεβαίνει από το μουσκεμένο άκόμα χώμα ή άνεμώνη, το χαμόμηλο, το άγριο κρίνο, σίγουρα, αν ή ψυχή του είναι άντάξια της στιγμής και του τοπίου, θα δει ν' άνεβαίνει από τη γή, αιώνια άνοιξη, γελόκλαμένη, άχνίζοντας, νιόλουστη, ή Έλένη. Άνασπικώνει τα κεντημένα με άγριολούλουδα πέπλα και με την άπαλάμη στο στόμα, όλοένα άνανεούμενη παρθένα, δρασκέλιζει χαμογελώντας τη γή και ως άνασπικώνει το

να λάκι, όπου άπλώνονται γκρεμισμένα, χορταριασμένα, έρημα μεσαιωνικά θασιλικά παλάτια και σπίτια. Ο Μυστράς. ή Πομπηία της Ελλάδας.

Σά μιά άγιογραφία λάμπει στο πρωινό φώς, καταστόλιστη με μαύρα κυπαρίσσια και ήλιοψημένες έκκλησιές κι άόρατες γαλάζιες παρουσίες ο Μυστράς. Μέσα από τα πλατάνια, τις μουριές και τις λυγαριές του Εύρώτα, τα μάτια στυλώνονται άπάνω του και δε θέλουν πιά να ξεκολλήσουν. Ο Ιερός αυτός λόφος, όπου γεννήθηκε ή Νέα Ελλάδα, έχει όλες τις φανερές και μυστικές γοητείες, που μπορούν να δέσουν την πιο δύσκολη και άτίθαση ψυχή. Στά πόδια του, τα κλειστά περβόλια, οι λεμονιές και οι πορτοκαλιές και τα νερά που τρέχουν κακαρίζοντας. Παιδιά παίζουν, γυναίκες άνασέρνουν νερό, κοπέλλες κάθονται κάτω από τα καρπισμένα δέντρα και κεντούν. Πιάστηκε πάλι ή ζωή από το χώμα τούτο, έρριξε ρίζες, μάχεται ν' άνέθει και νά σκαρφαλώσει πάνω όλο τον προγονικό λόφο. Είναι τούτη ή πρώτη πράσινη ζώνη του Μυστρά.

Έπειτα άρχίζει ο σκονισμένος, άδεντρος άνήφορος

Και πιο ψηλά στο λόφο άρχίζει ή άριστοκρατική πολιτεία, με το δεσποτικό παλάτι των Κατακουζηνών και Παλαιολόγων, με την Άγία Σοφία, την άρχοντοεκκλησία, με τα πλούσια έρημα μέγαρα: μπαλκόνια πέτρινα, πύργοι γκρεμισμένοι, μεγάλες θολωτές αίθουσες, πολεμίστρες. Έδω πιά σήμερα δε μένει κανένας ζωντανός. Μονάχα μερικά σάδρες στα κατώφλια λιάζονται, πράσινες, χαριτωμένες, με μακρούς ούρες σαν άρχοντισσες.

Και στην κορυφή του λόφου στέκεται, πέτρινη κορώνα, μεσογκρεμισμένο, το ξακουστό κάστρο του φράγκικου Βιλλεαρδούνου.

Μπαίνεις ταραγμένος από τούτη όμορφή κι έγκατάλειψη στην αούλη της Μητρόπολης. Μιά άρχαία σαρκοφάγος, στη μέση της αούλης, λάμπει στον ήλιο, με τα χαρούμενα παγανιστικά έρωτόπουλα και τα μαρμαρένια σταφύλια. Τι γυρεύουν, άναρωτιέσαι, τα πονηρά αυτά άρχαία δαιμόνια στη χριστιανική τούτη αούλη; Τρύπωσε, θαρρείς, ο Διόνυσος στο προαύλιο του ναού και κρυφακούει τις θλιμένες, τόσο γνώριμες του, κραυγές του Θεού που τον σκοτώνουν οι άνθρωποι.

της εικόνας, άδειανός, άγριος, τον Παντοδύναμο. ή γριά έκκλησιάρισσα στέκεται περήφανη στη μέση της έκκλησιάς και δείχνει χάμα σε μιάν πλάκα, στολισμένο τον Δικέφαλο Άετό.

Έδω πάνω, έίπε, στην πλάκα τούτη στεκόταν ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, όταν τον έστεψαν αυτοκράτορα του Βυζαντίου.

Το Μοναστήρι του Βροντοχείου ήταν το πιο ξακουστό και το πιο πλούσιο μοναστήρι του Μυστρά. Κέντρο πνευματικής ζωής, είχε μεγάλη βιβλιοθήκη και ή έκκλησιά του, το Άφεντικό, ήταν θαύμα άρχιτεκτονικής. Έδω θάφτουσαν οι Άφέντες του Μοριά, οι Δεσπότες. Σώζονται άκόμα στους τοίχους πινελιές από τα χρυσοφάνατα φορέματα και από τα κορμια των παλιών Βασιλιάδων. Και μερικά κεφάλια άγίων είναι γεμάτα ζωή, κίνηση, περηφάνεια, σαν όμηρικοί ήρωες.

Πιο πέρα το γυναικείο μοναστήρι, ή Παντάνασσα. Μπαίνεις μέσα, ή αούλη λάμπει, τα κελλιά είναι άσβεστωμένα, καθαρώτατα, οι καναπέδες πιθήδεια στρωμένοι από γυναικείο χέρι. Έρχονται οι μοναχές να σε κλωσορίσουν. Άλλες γριές,



ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

16x16 crossword grid with some letters filled in.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΣ :

1. Λειτουργία... θορυβώδης. - Έξαπ-
τelson πολλά... άνθρωποκίνητη στην
Κύπρο, πρό της συμφωνίας. 2. Στή
γλώσσα αυτή γράφεται το κατά Ματθαίου
Ευαγγέλιον. - Τμήμα της 'Ελλάδος
άπο το οποίον κατόνται οι Πίνδαρος,
'Ησίοδος και Πλούταρχος. 3. Πανευτυ-
χής. - Μία από τας ομάδας του 9ου
ΠΡΟ-ΠΟ. - Ομηρική ούζυγος. 4.
Συμβατική γραφή μονάδος της μηχανί-
κης. - Ευεργετική των χειρών. -
Δικαιτική αντανύμια (πληθ.). 5. Γινε-
ται με δούσι τὸ λινέλιον. - Δημιουργεί
συχνά... ρυτίδες. 6. Αντίστροφη
γραφή άρθρου. - Όμοιά εθῶν ἔγρασε-
στημένων στη ΝΔ Κίνα και την Β. Ύν-
δουσία. - Θεραπεία (γεν.). 7. Είναι
δεινή... κολυμβήτρια. - Μουσική νότα
(ἀντίστρ.). - Μεταβίδου καί. 8.
Ο,τι και τὸ 3 ἄρις, 6. - Προσθηκτική
που ἠνθμερῶν. 9. Μυθικός Ἑλλησ-
ότιος ἦρας, υἱὸς τοῦ Κρανναῦ. - Είναι
κατακίτρινα. - Ἄρθρον. 10. Ἐνδύον
τὰς ἀπέναντι κορυφὰς πολυγώνου. - Καί
τὸ γράμματικόν είναι. 11. Ὑποθετικόν.
- Δηλητήρια. - Πρέπει νὰ είναι συμ-
παγῆς καὶ ἐντέλης λείου (δμ.). -
Ἀρχαία ἑλληνική ἀνομία τοῦ ποτα-
μοῦ Βόλγα. 12. Ἀναμφικτιόν. - Πρό
καλεῖται ἀπὸ τὴν κορυφή τῆς κοβίδας. -
Γαλλικὸ νησί πού καλύπτεται ἀκόληρον
ἀπὸ μίαν φυλάκην. 13. Ἡ Μεσοστασία.
- Μικροί σφαιροὶ καρπὸ (δμ.). -
Μανῆς μετρήσεως τῆς ἠλεκτρικῆς ἀντί-
στάσεως. - Γραφή τοῦ ἀριθμοῦ 25. 14.
Τέτοια λόγια είναι τὰ... ἦξις ἀφίσεως.
- Καί τὸ ὄριο ὑπερβολῆς. 15. Ἐδίδο-
νται ἀπὸ θεολόγους (ἀντίστρ.). - Ἀπο-
τελεῖ συχνά, σύμπτωμα τοῦ καρῖνου
(ἀντίστρ.). 16. Γερμανία συγγραφεῖς,
φίλη του Κλάιτε. - Δέν είναι οἱ ίδιες,
ἀλλὰ καὶ δέν διαφέρουν.

τὸ ὄνομα τοῦ Γερμανοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ
Ρίλκε. - Βιομηχανική πόλις τοῦ Βελ-
γίου, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Αἰνώ. 3. Ὅταν
διπλασιασθῇ γίνεται... χορῆς (ἀντίστρ.).
- Τὰ παιδιὰ τῆς είναι ὀφθαλμῶν.
Ἔνα νομίσμα. 4. Κανονική κατάσταση.
- Λέξις τοῦ μᾶς θυρίζει τὰς ναυτι-
κὰς παραδόσεις τῶν Τούρκων καὶ τῶν
... Μάλταν. - Ἐρωτηματικόν. 5. Ἡ
δεύτερη οὐζυγος τοῦ Φαροῦκ. - Καί ἡ
Ἀπελλῆς ἦταν (ἀντίστρ.). - Στὴν περιο-
χὴ τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ διεξήχθη, τὸ 1940
ἡ ἐμάχη τῆς Γαλλίας. 6. Δύο βουία
γράμματα. - Ἀρχαίο ὄνομα τῆς Πελο-
ποννήσου. - Τέτοιο μᾶθημα είναι, γιὰ
πολλοὺς μαθητὰς, τὸ λατινικόν. 7. Καί
τὸ δυστύχημα ὑποβλήθη. - Δοτικὴ ὀρ-
μητικὴ. - Καί τομᾶρι λέγεται, 8.
Τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ πρόγονοί μας
σταῦς ὄρκους τῶν. - Είναι γιὰ τὸν
Γάλλους ἡ Ζάν ντ' Ἀρκ. - Ἡ σφωρ-
δία στὴν καθαρεύουσα (ἀντίστρ.). -
Ὄνομα βασιλείου τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.
9. Ἐπιδικεῖται ἀπὸ ἀνελεῖς. - Στενὸς
συγγενῆς τοῦ Χίτλερ. 10. Ἑβραϊ-
κὸν ἀνδρῖκὸν ὄνομα. - Γραφή τοῦ ἀ-
ριθμοῦ 110. - Τὸ μικρὸ ὄνομα τοῦ συγ-
γραφέα τοῦ 'Sol y sombras'. 11. Σχε-
τικὴ μὲ ἡγρὰ λέξις, ἀλλὰ καί μὲ... πα-
ρὰστάσεις. - Ἄδικα τὸν... φάντασμα.
- Ὀμηρικὸ νησί, ἡ κατοικία τῆς Κίρκης.
12. Ὁ πεδερὸς τοῦ Βόγκνερ. - Ἀρ-
θρον. - Ἑλληνικὸ πῆλαγος (δμ.). -
Μουσική νότα. 13. Ὁ φύλακας τῆς ἴ-
την παύση. - Καί ἀσφαλτικὸν ὑ-
πάρχον. 14. Ὁ κορυφαῖος τοῦ φασι-
σοῦ. - Ἀφρικανικὸς φεουδαρχικὸς τί-
τλος. 15. Ἐρωτηματικὸν τῆς δημοτικῆς.
- Βασική είναι ἡ σημασία του διὰ τὴν
Ιατρικὴν διδασκίαν. 16. Πρωτοῦστα
τῆς Βενεζουέλας. - Ὑπονοεῖ τὸ ἀνε-
παρκᾶς καθοριζόμενον.

Η ΛΥΣΗ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 38

10 ΛΕΠΤΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΑΤΑ

ΣΚΑΚΙ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ 1959

ΝΕΟΣ ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ Ο Κ. ΑΓΓΟΣ

Ἐληξε τὸ Πανελλήνιον πρωτάθλημα
σκακιδῶ μετὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα : 1)
Ἀλεξ. Ἄγγος (βαθμοὶ 11 ἐπὶ 12 συν-
αντησῶν) 2) Τ. Ἀναστασόπουλος (6,
9½), 3) Γ. Ριζόπουλος (6, 9), 4) Κ.
Χατζιωτῆς (6, 6), 5) Ι. Ἀναγνώστου
(6, 6), 6) Θ. Σακελλαρόπουλος (6, 5½)
7) Ν. Χιονοῖδης (6, 5½), 8) Τ. Παναγι-
οῦλος (6, 5½) 9) Κ. Δράκος (6, 5),
10) Α. Παϊδοῦσης (6, 4½), 11)
Ν. Ζημνιάκης (6, 4½), 12) Μ. Τσερ-
πές (6, 3), 13) Β. Σελῶς (6, 3).

ΤΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡ. ΝΟΑΝΤ ΕΛΛΕΡΜΑΝ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 1ον

(Ἐλαβε τὸ 2ον Βραβεῖον στὸ
Τουρνουὰ τοῦ Ἰσραήλ, τὸ 1953)



ΛΕΥΚΑ : Ρ66, Βη5, Ρα5 καὶ Β5, Αα4
καὶ α7, Ια3 καὶ η7, Σγ5 καὶ ζ3 (κομ-
μάτια 10).
ΜΑΥΡΑ : Ρ85, Ργ1 καὶ ε1, Α64,
Ι68 καὶ ε5, Σ62, 64, γ7, 57, ζ2 καὶ
ζ4 (κομμάτια 12).

ΠΡΟΒΛΗΜΑ 2ον

(Ἐδημοσιεύθη τὸ 1954 στὸ 'Μαγνὸ-
κίνημα' καὶ ἔτυχε τοῦ 3ου Βραβεῖου).



ΛΕΥΚΑ : Ρα8, Βα1, Πη3 καὶ η5,
Ι65 καὶ ζ6 (κομμάτια 6).
ΜΑΥΡΑ : Ργ4, Βα2, Αγ5 καὶ ε8,

ΧΙΟΥΜΟΡ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΒΗΜΑ

Συζητοῦν δὺ ἀτάλκτ :
- Πόσον καιρὸ ἔχω νὰ σὲ δῶ. Τι
νέα;
- Τίποτα. Ἀπλῶς ἔκανα τὸ πρῶ-
τὸ βῆμα πρὸς τὸ διαζύγιο.
- Πότε παντρεύτηκες;
- Ὅχι. Ἀρροβονιστικᾶ.

ΤΙ ΤΟΥ ΘΥΜΙΖΕ

Ὁ ἕνας φίλος στὸν ἄλλον :
- Κάθε φορὰ πού σὲ βλέπω, μοῦ
θυμίζεις τὸν Μανώλη, τὸν γιού τοῦ
χασάπ.
- Μά... δέν μοιάζω τοῦ Μανώλη.
- Στὰ χαρακτηριστικά ὀχι. Ἀλλ-
λὰ καὶ οἱ δύο μοῦ χριστάτε ἀπὸ Ἐ-
να ἐκαστάρινο.

ΤΙ ΠΕΡΙΜΕΝΕ...

Συζητοῦν διὸ φίλοι :
- Γιατί δέν παντρεύτηκε ἀκόμα
ἡ Νίνα;
- Γιατί περιμένει τὸν ἀντρα τὸν
ἀνεῖρνο της;
- Καί ποῖς είναι ὁ ἀντρας τὸν
ἀνεῖρνο της;
- Ὁ πρῶτος πού δά τὴ ζητήση
σὲ γάμο!

ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ

Συζητοῦν διὸ φίλοι :
- Μήχρι προχθὲς ἦσουν φανατικὸς
φυσαργῆς. Πᾶς ἑσπρῖκό ἔγινες κρε-
ατοφάγος;
- Ἀλλοδα ἀπὸ τότε πού ἀπέ-
ρριψαν τὸ γινὸ μου στὴ ζωολογία!

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΓΙΑ ΛΙΓΟΥΣ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

12x12 crossword grid with some letters filled in.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΣ :

1. Τὸν ἀπασχολοῦν τὸ γεωργικὸ πρό-
βλημα τῆς Ἑλλάδος. 2. Μετὰ κερά-
λια τὸν μαρῶν σχετικῶς λέξις. - Μου-
σουλμανικὸς τίτλος. 3. Ἀμερικανικὴ
ἰδιορρυθμία (ἀντίστρ.). 4. Πράσσις
μὲ ἀπόστροφο (δμ.). - Τὸ ἀρχικὸ
τὸ ἀνόματος πρωθυπουργοῦ τοῦ 1941.
- Παγιδεῖαι. 5. Μουσικὸν ἔργον τοῦ
Μπελλίνι. - Ἀπεκαλεῖται καὶ ΕἰλεῖΡια.
- Ἀντικαθιστοῦν τὸ 1959. 6. Ἐπιρ-
ρηματικὴ κατάληξις. - Σύνδεσμος πού
ὑπῆρξε καὶ ... στρατιωτικῶς. 7. Τὸ
δᾶρα ὑπνοσίου. 8. Στρατιωτικὸς, 9.
Χρησιμοποιεῖται ἀπὸ κρῆμα. 9. Καὶ ἀπὸ σκορπι-
οῦς προ-
έρχονται. - Στενὸς συγγενῆς τοῦ Μω-
υσέως. 10. Καταλαμβάνει τὸ ΝΑ. ἔ-
κρον τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου. - Ὄνο-
μα ἀρχαῖων ἀκρατηρίων (γεν.). 11.
Ἐἶχαν ἰδιαιτέρως σχέσεις με τοὺς σουλ-
τανούς (ἀντίστρ.). - Γαλλικὸν ἄρθρον.
12. Πλήρη χάριτος. - Γίνονται στὴν Ἀγ-
γλία.
ΚΑΘΕΤΩΣ :
1. Σχολικὸν διδάλον. 2. Ἐκτελεῖ δι-
καιτικὰ ἀποφάσεις. - Φρούτο (δμ.).
3. Σπρινοῦ τὸ ΠΡΟ-ΠΟ (ἀντίστρ.).
- Προβλεπόμενα κωρύσεις (ἀντίστρ.).
4. Γάλλος ἑλληνοφίλης πού διεξέχθη τὸν
Ψυχάρην στὴν ἐδρα τῆς Σχολῆς Ἀνατολί-
κων Γλωσσῶν, τοῦ Παρισιοῦ. - Τὸ γε-
νικὸν μανικὸν «Στῆθι!». 5. Διευτικὸ ἀρχιστά-
σεως... φασάδης. - Ὁ ἀρσενικὸς είναι
στενὸς, ὁ φθάλκῶ ἡγρὸ (ἀντίστρ.). -
Δύο ὄνομα... ἀρθροειδικῶν. 6. Βέλγος
μουσουργὸς τοῦ 19ου αἰῶνος. - Στὴν
ἐπαρχία αὐτῆ ὑπάγεται καὶ ἡ Σερφίος.
- Ἐπεσκέφθη τὴν Μόσχαν κατόπιν προ-
κλήσεως τοῦ Μικρογιάν (ἀρχικῶ). 7.
Τὸν τυφλὸν δραςίς. - Ἡ λέξις αὐτῆ
μᾶς θυμίζει τὴν ἐκρήνη τοῦ Ἀρχιμή-
δους. 8. Δέν είναι ἐργατικὸς. - Σκο-
τάεται ἀπὸ... πολλοὺς. 9. Δοξαζόμενα
ζῶον. - Ἔνας ἀπὸ τοὺς μικροὺς προ-
σώτους τῶν Ἑβραίων. 10. Χαρίζεται ἀ-
φῆτας τῶν Ὀλυμποῦν διὰ τῆς κοιλίας τῶν
Τερπιῶν. - Ἀπειλὴ κατὰ τοῦ... Βα-
σιλείου. 11. Ἐπὶ ἀποκαλοῦν οἱ Ἀρα-
βες τὴν Συρίαν. - Ναυτικὸν κέλευσμα,
τὸ κοινὰς ἐρῶμα. - Ἰσπανικὸς χορῶς.
12. Ἔνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἔργα
τοῦ είναι καὶ «Τὸ αὐτεῖσῶν».

Η ΛΥΣΗ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 38

ΜΕΝΤΙΟΥΜ
ΕΛΕΝΗ ΖΑΚΥΝΘΙΝΟΥ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΘΥΕΛΠΘΕΙΑΣ
Ἐταιρείας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν

Δέχεται καθ' ἑκάστην 9-1 καὶ 4-7
ὄδῶς Στουρνᾶρα 29, Ἐνάντι Πολυτε-
χνείου. Νέον τηλέφωνον 616.962.

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

περιττόν τριῶν, πανδύου, φακίδου,
ἀκμῆς, τριμοψιδων, λυκῆς, ἔπρου
ἢ λιπαροῦ δερμάτος κ.λ.π. Κα ΛΙΝΔΑ
ΓΙΟΕΑ, Ἀισθητικὸ Παρίσιον. Ἀλεξ.
Σούτσου 18 (πάρδος Βουκουρεστίου).
Τηλέφωνον 613.156.

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 13

φιστὰ σκουτάρια καὶ κρατοῦ-
σαν κοντάρια γιγάντια. Τρό-
μος κυρίεψε τοὺς ντόπιους ὡς
ἀντίκρισαν τὰ φοβερά αὐτὰ
θερία νὰ ξεπροβαδίζουν ἀπὸ
τὴ θάλασσα. Τέλεια ἐκφρά-
ζει τὸν τρόπο αὐτὸν ἕνας στί-
χος παλιῶ τραγουδιοῦ τοῦ :
«Ὅταν τὰ φράγκικα ἀλόγα
χλιμίντριζαν, οἱ ἑλληνικὲς
φοράδες γκαστρῶνουνταν».

Οἱ ντόπιοι ἔθγαιναν με θυ-
μιατὰ καὶ εἰκονίσματα, ὑπο-
δέχονταν τοὺς φράγκους
καὶ ἔνα μονάχα τοὺς ζητοῦ-
σαν : νὰ μὴν τοὺς περῶσθουν
τὴ θρησκεία. Κί' οἱ ἄγριοι
ἰππότες γελοῦσαν, τοὺς ἀφῆ-
ναν ἐλεύθερη τὴν ἐκκλησία
καὶ ὄλα τὰ οὐράνια φέουδα'
αὐτοὶ δέν ἤθελαν παρὰ τὸ
σίγουρο φέουδο τῆς γῆς. Μά
οἱ γὰ-σγὰ ἡ ἑλληνική γῆ ἄρ-
χιζε νὰ πολιορκεῖ τοὺς ξενο-
πάτες' ἡ ἑλληνική γῆ καὶ
οἱ ντόπιοις γυναικες, μελα-
χροινές με κορακάτα μαλλιά,
με μεγάλα μάτια. Ἐκαμαν
οἱ ἔανθοι δράκοι μαζὶ τοὺς
παιδιά, τοὺς Γαμοῦλους' τὰ
παιδιά μιλοῦσαν τῆ γλώσσα
τῆς μάνας, γενήκαν Ἑλλη-
νες. Διασταυρώθηκαν πάλι
μέσα στὴν Ἑλλάδα τὰ αἰμα-
τα, καὶνούργιοι ἑλληνισμὸς
γεννήθηκε ἀπάνω στὰ ἀφρά-
τα τοῦτα πελοποννησιακὰ
χῶματα. Ἔνας νεώτερος
Ἑλλήνας συγγραφεῖς λέ-
ει : «Καὶ ἂν ὄλοι οἱ Ἑλλη-
νες ἔξοντωθοῦν καὶ μείνει ἔ-
νας μονάχα στὴν Ἑλλάδα,
αὐτὸς θὰ μᾶθει τοὺς θερδάρ-
ρους καταχτητῆς ἑλληνικά
καὶ θὰ τοὺς κάμει Ἑλληνες.
Τὰ χῶματα, οἱ πέτρες, τὰ
θουὰ είναι ἑλληνικά καὶ
φτιάσαν Ἑλληνες».

Εἶναι ἀλήθεια χαρὰ πολ-
λῆ, πλοῦτος μεγάλας, νὰ
τρογυρῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ
νὰ μεταποτίζεσαι ἀπὸ τοπιὸ
σὲ τοπιὸ, δηλ. ἀπὸ ψυχῆ σὲ
ψυχῆ. Τόσο πλοῦσια εἶναι τὰ
ιστορικά τῆς ἑλληνικῆς φυ-
λῆς, τόσο τὸ ἑλληνικὸ χῶμα
εἶναι ποτισμένο με δάκρυο,
ἰδρώτα καὶ αἷμα, τόσο τὰ
ἑλληνικά θουὰ εἶδαν ἀνθρώ-
πινον ἀγῶνα, πού δέν μπορεί
νὰ ὑπάρξει σὲ κανένα ἄλλο
μέρος τῆς γῆς ἄλλος τόπος
ὄπου τὸ προσκύνημα νὰ
πλουτίζει περισσότερο τὴ
σκέψη καὶ νὰ μεταστῶναι ὀ-
ψηλότερα τὴν καρδιά τοῦ ἀν-
θρώπου.

Η ΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ψυχῆ. Τόσο πλοῦσια εἶναι τὰ
ιστορικά τῆς ἑλληνικῆς φυ-
λῆς, τόσο τὸ ἑλληνικὸ χῶμα
εἶναι ποτισμένο με δάκρυο,
ἰδρώτα καὶ αἷμα, τόσο τὰ
ἑλληνικά θουὰ εἶδαν ἀνθρώ-
πινον ἀγῶνα, πού δέν μπορεί
νὰ ὑπάρξει σὲ κανένα ἄλλο
μέρος τῆς γῆς ἄλλος τόπος
ὄπου τὸ προσκύνημα νὰ
πλουτίζει περισσότερο τὴ
σκέψη καὶ νὰ μεταστῶναι ὀ-
ψηλότερα τὴν καρδιά τοῦ ἀν-
θρώπου.

ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ

ΕΝΑ ἄλλο κάστρο κά-
θετα ἀπάνω σ' ἕνα ὀπόμο
κατάερο θῶρα, με ἄγριες
μεταλλικὲς ἀναλαμπές, ἀπά-
νω ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Ὁ Ἄ-
κροκόρινθος. Στὰ πόδια του,
χαμηλά, πλάι στὴ φιλομειδῆ
σάν τὴν Ἀφροδίτη θάλασσα
τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου,
γυαλίζει ἡ ἱερὴ περιοχή, ὀ-
που μᾶς φορά καὶ ἕναν καιρὸ
βουίξε γεμάτη ἐμπόρους
καὶ χαροκόπους καὶ θάμενες
γυναικες. Ἡ παλιὰ πολιτεία
τῆς ἡδονῆς. Ἐδῶ εἶχε κατα-
φύγει ἡ συριακὴ Ἀστάρτη με
τοὺς πλῆθιους ἀπανωτούς,
σάν τῆς γουρούνας, μαστοῦς'
κί' οἱ Ἑλληνες παρέλασαν
τὸ θάρβαρο τοῦτο χοντροπε-
λεχρῶμενο ἔξωνο, τὸ καθάρι-
σαν ἀπὸ τὸ κτήνος, τοῦ ἀφῆ-
καν τοὺς δὺο μονάχα ἀνθρώ-
πινους μαστοῦς καὶ τοῦ ἔδω-
καν ἕνα τέλεινο σάμα. Πῆραν
οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν Ἀνατο-
λή τὸ πρωτόγονο ἔνοτικτο,
τὴν ὄργιαστικὴ μέθη, τὴν
κτηνώδη κραυγῆ, τὴν Ἀ-
στάρτη. Καὶ μετουσίωσαν τὸ
ἔνοτικτο σὲ ἔρωτα, τὸ ὄργιο

σὲ νόμιμο θρησκευτικὸ λει-
τούργημα, καὶ τὴν κραυγῆ
σὲ στοχασμὸ. Ἡ Ἀστάρτη ἔ-
γινε Ἀφροδίτη.
Σίγουρα σ' ἕνα ἀπὸ τ' ἄ-
κρογιαλίας τοῦτα τῆς Πελο-
πόννησος ἡ τῆς Ἀττικῆς, τὰ
γεμάτα χάρη, παιχνιδίσμα
καὶ πνευματικὴ ἀλαφρά-
δα, θὰ ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦτο
τῆς μετουσίωσης τοῦ ζώου σὲ
ἄνθρωπο.

Σήμερα ὁ νὰς τῆς Ἀφρο-
δίτης με τίς χιλίες ἱερέες, ἀ-
φανίστηκε. Ἀφανίστηκε ὁ σε-
μνὸς νὰς τῆς Ἀθηνᾶς τῆς
Χαλιντίας, πού βόηθησε

τὸν Βελλεροφόντη νὰ δαμά-
σει τὸν Πήγασο, θάνοντὰς
τοῦ χαλινάρη. Ἔνα μονάχα
μένει στὸν ρημαγμένο τοῦτο
ἀγριο θῶραχ : ἡ ἱερὴ πηγῆ,
ἡ Πειρήνη, πού τὴν ἔκαμε νὰ
ἀναβροῖε ὁ Πήγασος, κλω-
στῶντας με ὄργη τὸν κατά-
ξερο θῶραχο.
Ὁ Βελλεροφόντης χιλιά-
δες τᾶρα χρόνια γοητεύει με
τὴν ἀλάσθητη σκληρῆ μοῖρα
τοῦ ὄσου, ἀντίθετα με τὴν
ἀρχαία ἑλληνικὴ σοφία, λα-
χαρίζουν τὰ ἀδύνατα. Ἐχε
πῆδησει ἀπάνω στὸ φοβερο
θεριὸ τῆς ποιήσης, στὸν Πή-

γασο, μὰ εἶχε ξεχάσει τὸ
δᾶρο τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς θεᾶς
τῆς φρόνησης, τὸ χαλινάρη.
Καὶ ἔτσι, ἀγαλίωτος, χυμῆ-
ξες, παραδομένος μονάχα στὰ
φερέα τὸ ἀλόγου του, νὰ
κουρσέψει τὸν οὐρανὸ. Καὶ ὁ
Δίας, ὁ αὐστηρὸς θεὸς τῆς
φειθαρχίας, τὸν γκρέμισε ἀ-
πὸ τὸν Πήγασο κάτω στὴ
γῆ. Καὶ σὲ ὄλη του πιά τὴ
ζωῆ γύριζε ὁ Βελλεροφόν-
της τυφλωμένος καὶ κουτσὸς
μέσα στὸν διψασμένο τοῦτον
κορινθιακὸ καὶ ἀργίτικο
κάμπο.
Σὲ ἕναν τέτοιον ἀγριο κά-

Advertisement for Dr. Georgios K. Zourari, featuring a portrait and text about health and vitality. Includes sections like '1. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΖΩΗ' and '2. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΟΡΜΗ'.

N. KAZANTZAKHIS
ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Τὸ τέλος.